

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

ט"ו באב התשפ"ה
מפטייר נחמו נחמו עמי (ישעיה מ)

פרשת ואתחנן – שבת נחמו

עלון פרפראות בפרשה וחידושי תורה מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת ואתחנן 122 פסוקים = הגלעדי, חסדים, עבים

בפרשת ואתחנן 12 מצוות, מתוכן 8 מצוות עשה ו-4 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: אחדות ה' • אהבת ה' • תלמוד תורה • קריאת שמע שחרית וערבית • תפילין של יד • תפילין של ראש • מזוזה • הריגת שבעה עממין.
לא תעשה: שלא להתאווה למה שביד אחר • שלא לנסות נביא אמת • שלא לחון עובדי עבודה זרה • שלא להתחנן בעובדי עבודה זרה.

שבע דנחמא הוא כינוי לשבע הפטרות שמפטירים בנביא אחר קריאת התורה, בשבע השבתות אחר תלת דפורענותא שבין תשעה באב לראש השנה העוסקות בנבואות נחמה, תשובה, ובחזון הגאולה, כפי שיהיה באחרית הימים. הפטרות לקוחות כולן מנבואות הנחמה שבספר ישעיהו, החל מפרק מ'.

כתב אבודרהם בשם המדרש - על דרך צחות כי תקנו לומר בתחלת הפטרות הנחמות 'נחמו נחמו עמי' כלומר שהקב"ה אמר לנביאים נחמו נחמו עמי. על זה משיבה כנסת ישראל 'ותאמר ציון עובני ה' כלומר איני מתפייסת מנחמת הנביאים, ואומר 'עורי עורי לבשי עוז זרוע ה' עורי כי מי קדם'. ובמקומות שמפטירין במקום הפטרה זו 'עניה סוערה לא נוחמה' כלומר הנביאים חוזרים ואומרים לפני הקב"ה הנה כנסת ישראל לא נתפייסה בתנחומין שלנו, על זה חזר הקב"ה ואומר 'אנכי אנכי הוא מנחמכם' ואומר עוד 'רני עקרה לא ילדה' ואומר עוד 'קומי אורי כי בא אורח'. על זה משיבה כנסת ישראל 'שוש אשיש בה' כלומר עתה יש לי לשוב ולשמוח תגל נפשי באלקי כי הלבישני בגדי ישע.

יום ט"ו באב ראוי להתנהג בו בשמחה ויששון, כמו שאמרו במשנה (תענית ד ח) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב ויום הפורים, ומכל אלו העניינים שארעו ביום זה צריך לתת שבה והודאה למקום יתברך ויתעלה ששמחנו, וגם אנחנו נשמח בו מעט, וצריך להרחיק יגון ואנחה ממנו. (סדר היום) וכ"כ החיד"א: יום ט"ו באב ירבה בו קצת שמחה כי יש בו עילוי לשכינה. וכמו שכתב בזהר הקדוש (חלק ב דף קלח), ויזהר להוסיף בתורה ואילך וכמו שאמרו חז"ל (בב"ב קכא א) מכאן ואילך, דמוסיף - יוסיף, שְאִינוּ מוֹסִיף - יוסיף. פירש הרשב"ם - מן הלילה על היום לשנות יוסיף ימים כדכתיב **כִּי הוּא חֵייד וְאֵרֶךְ יָמֶיךָ** (דברים ל, כ) וכתוב (משלי ג, ב) **כִּי אֶרֶךְ יָמֶיךָ וְשָׁנֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ**. שמתוך שהלילות מאריכין והימים מתקצרים צריך לעסוק בלימודו גם בלילה ודלא מוסיף יוסיף. (מורה באצבע ס' ח). וכתב הר"ח ז"ל: וכיוון שעלה חודש זה ביום חמישה עשר - לא ירד, דמעלין בקודש. (ב א ח דברים א) (אוצר הסגולות)

נחמו נחמו בגימטריא יצחק. כי יצחק אבינו ע"ה תמיד היה לנו למגן וצניח בגאולת מצרים נתן אות ש' שבשמו יצחק [דכתיב (תהלים קה) **וּשְׁבֹעֲתוֹ לְיִשְׁחָק**] ולקח צדי"ק ובזכותו גם כן הגאולה העתידה וגם ליום הדין. (החיד"א) **יצחק** הסכים להפחית 210 ממנין שמו - ההפרש בין האות ש' (=300) לאות צ' (=90), הסכמה שהביאה להפחתה של שנות השהות במצרים שצומצמו ל-210 שנים בלבד. וזהו שאומרים בהגדה של פסח **שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲשֵׁב אֶת הַקָּץ**. דאיתא בגמרא - לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: **בְּנִיךָ חֲטָאוּ לִי**. אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שְׁמִיךָ. אמר: אימר ליה ליצחק דהנה ליה צער גידול בנים, אֶפְשָׁר דְּבָעֵי רַחֲמֵי עֲלֵיהֶו. אמר ליה: **בְּנִיךָ חֲטָאוּ**. אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שְׁמִיךָ. אמר לא בְּסָבִי טַעֲמָא וְלֹא בְּדַרְדְּרֵי עָצָה. אמר לו ליצחק: **בְּנִיךָ חֲטָאוּ לִי**. אמר לפניו: רבוננו של עולם, **בְּנִי וְלֹא בְּנִיךָ!** בְּשָׁעָה שְׁהַקְדִּימוּ לְפָנֶיךָ **'נַעֲשֵׂה' ל'נַשְׁמָע'** קְרֹאתָ לָהֶם **'בְּנֵי בְכוּרֵי'**, עֲקָשִׁי בְּנֵי וְלֹא בְּנִיךָ! נְעוּד, כִּמָּה חֲטָאוּ? כִּמָּה שְׁנוּתֵי שָׁל אֶנְךָ - שְׂבָעִים שָׁנָה. דל עֲשָׂרֵי דְלֹא עָנִשְׁתָּ עֲלֵיהֶו - פָּשׁוּ לָהּ חֲמִשִּׁין. דל עֲשָׂרֵי וְשִׁמְשָׁה דְלִלְוָתָא - פָּשׁוּ לָהּ עֲשָׂרֵי וְשִׁמְשָׁה. דל תַּרְתִּי סְרִי וּפְלָגָא דְצִלּוּנֵי וּמִיכַל וְדָבִית הַפֶּסֶא - פָּשׁוּ לָהּ תַּרְתִּי סְרִי וּפְלָגָא, אִם אִתָּה סוֹבֵל אֶת פוֹלֶם - מוֹטֵב, וְאִם לֹא - פְּלָגָא עֲלֵי וּפְלָגָא עֲלֵיךָ. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר כּוֹלֶם עָלֶי - הָא קָרִיבִית נִפְשִׁי קִפְדָּ. (שבת פט:)

לא בְּסָבִי טַעֲמָא וְלֹא בְּדַרְדְּרֵי עָצָה - אמר כן, כדי להודיע למלאכים שרצונו יתברך ללמד בזכותם של ישראל. ולא יקטרגו גם הם. ונראה לי, כי אברהם אבינו עליו השלום ויעקב אבינו עליו השלום שאמרו מה שאמרו, הוא כדי שיעלה הזכות מן יצחק שהוא גבורה, ותהיה ההצלה חזקה יותר. (בניהו שם)

וְאֶתְחַנֵּן אֶל י-הוָה בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר. (ג כג) אמרו חז"ל במדרש שמשה רבינו התפלל תפילות כמנין **וְאֶתְחַנֵּן**. ואילו היה מתפלל עוד תפילה אחת היה נענה רק שאמר לו השם יתברך (דברים ג כו) **רַב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דִּבְרִי אֵלַי עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה**.

והטעם בזה כי **תקט"ו** הוא ר"ת ט"ו ת"ק היינו ט"ו פעמים ת"ק. דמן הארץ עד הרקיע ת"ק שנה ועוביו של רקיע ת"ק. והארץ היא גם כן ת"ק. וכן בין כל רקיע ועוביו כל רקיע. והנה הם ט"ו פעמים ת"ק. ואילו היה מתפלל עוד תפילה אחת היה מגיע תפילתו למעלה מערבות (שבעה רקיעים הם, ואילו הן: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות הגיגה יב ב) והיתה תפילתו מתקבלת. והנה משה רבינו הבין כל זה ובראותו את עצמו במדרגה הסמוכה למדרגה הזאת היה מתירא מזה שלא ירשעו עוד להתפלל. וזהו שאמר **וְאֶתְחַנֵּן אֶל י-הוָה בְּעַת הַהוּא** שכבר היה לי תפלת מנין **וְאֶתְחַנֵּן** התחננתי **לֵאמֹר** שיתנו לי רשות לאמר עוד תפילה אחת.

עוד ירמוז - פרשיות התפילין הם ת"ג אותיות, ופרשת ציצית ס"ט אותיות. סה"כ מנין **בְּעַת** (472). וקיבול התפילה הוא ביותר בהיותו מוכתר בטלית ותפילין. וזהו הרמז **וְאֶתְחַנֵּן אֶל י-הוָה בְּעַת הַהוּא** היינו ביום זמן ציצית ותפילין, משא"כ בלילה. וזהו **לֵאמֹר** לדורות שעיקר תפילתם יהיה ביום בהיותם מוכתרים בעיטופא דמצוה ובכתר תפילין. (אגרא דכלה)

וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִיאֲךָ י-הוָה אֶל-לְהִיךָ מִשֶּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ י-הוָה אֶל-לְהִיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. (ה יד) **מְזֻמָּר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת** הוא מזמור צ"ב בספר תהילים הנאמר בקבלת שבת לאחר לכה דודי, הוא נאמר גם בתפילת שחרית של שבת ושל חגים. מזמור זה משה רבינו ע"ה אמרו והוא מכלל י"א מזמורים שאמרו משה רבינו.

מה הטעם שזוד המלך ע"ה קבע את מזמורי משה רבינו דווקא בספר רביעי שתהילים.
הענין כי ספר רביעי רומז למדת נצח שהיא בחינת משה רבינו ע"ה וג' ספרים ראשונים הם כנגד חג"ת (חסד גבורה תפארת) ובחינת אבותינו הקדושים ע"ה אברהם מידת החסד, יצחק מידת גבורה וישראל מידת תפארת, וספר רביעי כנגד משה רבינו ע"ה ובחינת נצח. (פני דוד להחיד"א)

וְאֵתְחַנּוּן אֶל יְהוָה בַּעַת הַהוּא לְאָמֹר. (ג כג) י' לשונות נקראת תפלה: זעקה. שועה. נאקה. צרה. רנה. ופגיעה. נפול. ופלול. עתירה. עמידה. חילול. חנון. (ספרי) אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שְׁנֵאָמַר: **לְשִׁמְעַה אֶל הַרְגָה וְאֶל הַתְּפִלָּה.** במקום רנה - שם תהא תפלה. (ברכות ו.) רמזו **שְׂרָאוֹי לַעֲשׂוֹת בַּתְּפִלָּה נִיגוּנִים**, כאשר נוהגים לנגן 'הודו לה' כי טוב' שקודם 'ברוך שְׁאָמַר' וגם מנגנים באמירת קדיש, ברכו, וגם בנשמת כל חי וביוצר וכיוצא. כדי להבריא התפילה מהמקטרגים, כי יש מקטרגים מעליהם, שעניהם צרה בתפילות שיתפללו ישראל בעד צרכיהם. ומקטרגים מצד מעשיהם שאינם ראויים לטובה אשר מבקשים. אמנם כשרואין שעושים נִיגוּנִים, חושבים שבאו לנגן ולשורר ולא להתפלל על צרכיהם, כי המבקש בעד מחסורו עומד כעני וצועק בקול מר ובכי ואינו משורר, ונמצא ע"כ יהיה הברחה לתפילות מכמה כיתות של מקטרגים שלא ירגישו בהם. (בניהו שם)

לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יָמֶיהָ וְלִמְעַן יֵיטֵב לָהּ עַל הַאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיהָ נָתַן לָהּ. (ה טו)

בדרך הרמז יש לפרש, 'מִצָּא אִשָּׁה מִצָּא טוֹב' (משלי יח כב) **מִצָּא אִשָּׁה, אִלּוּל שִׁמְזוּל בַּתּוּלָה, מִצָּא טוֹב,** דהנה אמרו חז"ל מפני מה אין אות ט' בדברות הראשונות, שלא יאמרו ישראל בשבירת הלוחות ח"ו פסקה טובה (ב"ק נד:), על כן בלוחות האחרונות שעלה משה לקבלם בימי אלול, ונתרצה הקב"ה לישראל ונכתב בלוחות **וְלִמְעַן יֵיטֵב לָהּ**, הנה הימים האלה מסוגלים למצוא טוב. (בני יששכר אלול מאמר א אות ג) ואמרו חז"ל 'הרואה ט' בחלומו – סימן יפה לו' (בב"ק נה א). מעמד שבירת הלוחות היה ביום י"ז תמוז, יום שהוא בגימטריא (17=) כי הלוחות אמנם נשברו, אבל מכיון שהאות ט' נעדרה מהם, לא היתה בכך הפסקה ועצירה של ה'טוב' לעם ישראל. (בני יששכר תמוז-אב מאמר ב אות א). (בני י"ז תיבות יתרות דברות אחרונות על הראשונות כמנין טוב. (בעה"ט)

שאלות

- א. **וְלֹא תַעֲנֶה בְּרַעְיָךְ עַד שְׁנוֹא.** (ה טז) ובפרשת יתרו נאמר (שמות ה יז) **לֹא תַעֲנֶה בְּרַעְיָךְ עַד שְׁנוֹא.** מה ההבדל בין **שְׁנוֹא** ל-**שִׁקָּר**. ומה בא להוסיף.
- ב. **לֹא תִסְפוּ עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֲתֶכֶם וְלֹא תִתְּרֶנּוּ מִמֶּנּוּ לְשִׁמֹּר אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֲתֶכֶם. עֵינֵיכֶם הָרֹאֵת אֶת אֲשֶׁר עֲשִׂיהָ יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר (ד ב-ג) אִיזוֹ רֹאִיהָ מִצְוַת הַתּוֹרָה בְּבַעַל פְּעוֹר לַעֲנִין לֹא תִסְפוּ וְלֹא תִתְּרֶנּוּ, כְּפִי שְׁאוֹמֵר עֵינֵיכֶם הָרֹאֵת אֶת אֲשֶׁר עֲשִׂיהָ יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר.**
- ג. **רַק הַשְׁמֹר לָהּ וְהַשְׁמֹר נִפְשָׁךְ מֵאֵד כִּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ (ד ט).** מה באה התיבה רק למעט, הַשְׁמֹר וְהַשְׁמֹר לכאורה הוי כפילות.
- ד. **וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיהָ וְדָבָרָם בָּם בְּשִׁבְתָּהּ בְּרִיתָהּ וּבְלִכְתָּהּ בְּדָרָךְ וּבְשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ. (ו ז) פֶּרֶשׁ"י -** לְשׁוֹן דִּדּוּד הוּא, שִׁיָּהוּ מְחַדָּדִים בְּפִיָּה; שָׂאם לְשִׁאֲלָה אֶדָם דָּבָר לֹא תִהְיֶה צָרִיף לְגִמְגָם בּוֹ, אֲלֹא אֲמַר לוֹ מִיָּד. (ספרי לד, קידושין ל:). לכאורה קשה מהגמרא (בב"מ כד.) אָמַר רַב יְהוֹנָתָן אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּהִנֵּי תִלֵּת מִיָּלִי עֲבִידִי רַבֵּנָן דְּמִשְׁנֵי בְּמִלְיָהּ – בְּמִסְכָּת, וּבְפִתְרָא וּבְאִשְׁפִּיזָא. פֶּרֶשׁ"י - וְאֵע"ג שְׁסוּדָה הִיא לוֹ יֵאמַר לוֹ לֹא וּמֵדַת עֲנוּהָ הִיא. וְכֵן לִמַּד לְשׁוֹנֵךְ לֹמַר אֵינִי יוֹדֵעַ.
- ה. **וְהָיָה כִּי יִבְיִיא יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְכו' וְהָיָה מִלֵּאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאֵת וְכו' הַשְׁמֹר לָהּ כִּן תִּשְׁכַּח אֶת יְהוָה. (ו י-ב)** לכאורה למה שישכחו את הקב"ה בכניסתם לארץ עד שהיה צורך להזהירם על כך.
- ו. **וּקְשָׁרְתֶם לְאוֹת עַל יָדֶיךָ וְהָיָה לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. (ו ח)** מה הטעם דכתיב לְטַטְפֹּת חֹסֶר.
- ז. **רַק הַשְׁמֹר לָהּ וְהַשְׁמֹר נִפְשָׁךְ מֵאֵד כִּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ (ד ט).** שם המלאך הממונה על הזיכרון ושם המלאך הממונה על השכחה.
- ח. **לֹא יִהְיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כְּחִמְשָׁה עָשָׂר בָּאָב וְיָוִם הַכּוֹפְרִים. (משנה תענית ד ח) מִס' טַעֲמִים שֶׁבִּגְלָלָם ט"ו בָּאָב הוּא יוֹם טוֹב – וְסִימָנָךְ חֲמִשָּׁה עָשָׂר.**
- ט. **וְאֵתְחַנּוּן אֶל יְהוָה בַּעַת הַהוּא לְאָמֹר. (ג כג) אִמְרוּ חֲז"ל (לִקְוֹ"ש) -** תַּקְטִּי וְתַפִּילוֹת הַתְּפִלָּה מֵרַע"ה כְּמִנִּין וְאֵתְחַנּוּן. באיזה תאריך החל משה רבינו להתפלל להיכנס לארץ, ולמה לא התפלל קודם.
- י. **בְּיוֹם הַזֶּה מִשָּׁה רַבִּינוּ הִכָּה בִּסְעֵל וּנְגָזָר עֲלָיו בִּשְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יִכְנס לָאָרֶץ.**
- י. **סוּד שֶׁם שֶׁ-ד-י שְׁכוּתֵינִי נִגַּד וְהָיָה אִם שְׁמַעַתְּ תִּשְׁמְעֵנִי עַל הַמְּזוּזָה מִבְּחוּץ.**
- כ. **בִּפְרִשְׁתָּנוּ שְׁאֵלָת אֶחָד הַבָּנִים בְּהַגִּידָה דַּאֲמַרִּינָן כִּנְגַד אַרְבַּעַה בָּנִים דִּיבְרָה תוֹרָה.**
- כ. **וּבִקְשָׁתֶם מִשָּׁם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּמִצְוַתָּהּ כִּי תִדְרָשׁוּ בָּכֶם לְבָבְךָ וּבְכָל נִפְשָׁךְ. (ד כט) מֵה טַעֲמֵם שִׁפְתָּח בִּלְשׁוֹן רַבִּים וּבִקְשָׁתֶם, וְסִיִּים בִּלְשׁוֹן יַחִיד וּמִצְוַתָּהּ, בָּכֶם לְבָבְךָ וּבְכָל נִפְשָׁךְ. הוֹל"ל וּמִצְוַתָּהּ, בָּכֶם לְבָבְכֶם וּבְכָל נִפְשְׁכֶם.**
- ל. **וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שִׁמְעֵה אֶל הַקּוֹלִים וְאֶל הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּתְּחוּ וּבְאֵתָם וִירְשָׁתֶם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם. (ד א) מֵה טַעֲמֵם שִׁהֲתַחִיל בִּלְשׁוֹן יַחִיד בְּאוֹמְרוֹ שִׁמְעֵה יִשְׂרָאֵל וְהַמְשִׁיךְ בִּלְשׁוֹן רַבִּים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּתְּחוּ.**
- מ. **עַלֶּה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשֹׂא עֵינֶיךָ יָמָה וְצִפְנָה וְתִמְנָנָה וּמִן־תִּחָה וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה. (ג כז) לְכֹאֲרָה קִשָּׁה כִּינּוּן שֶׁלֹּא רָצָה הַקֵּב"ה לְהַבִּיאָה לָאָרֶץ לְמָה הָרָאָה לוֹ אוֹתָהּ, יוֹתֵר טוֹב הִיא שֶׁלֹּא יִרְאֶנָּה כְּדִי יִצְטַעֵר.**
- נ. **בִּשְׁבַע הַשְּׁבָתוֹת אַחֵר תִּלֵּת דְּפוּרְעוֹנוֹתָא שְׁבִין תַּשְׁעָה בָּאָב לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִפְּטִירִין בְּנִבְאוֹתָא שֶׁל נַחֲמָה מִסְפֵּר יִשְׁעִיהָ, וְסִימָנָךְ נו"ע אֲרַק"ש'.**
- ס. **עַלֶּה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשֹׂא עֵינֶיךָ יָמָה וְצִפְנָה וְתִמְנָנָה וּמִן־תִּחָה וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה. (ג כז) לְכֹאֲרָה אֵין זֶה הַסֹּדֵר דֶּרֶךְ יָמִין, דְּהוֹל"ל יָמָה וְצִפְנָה וּמִזְרָחָה וּנְגַבָּה שְׁהָרִי הוּא עוֹמֵד בְּמִזְרָח, וְכִמוֹ שְׁאֵנוּ מוֹלִיכִין אֶת הַלּוֹלֵב. וְעוֹד לְמָה לוֹ לְהִסְתַּכֵּל לְמִזְרָח הָרִי הוּא עוֹמֵד בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שֶׁהוּא מִזְרָח שֶׁל אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִם כֵּן בְּמִזְרָח הוּא חו"ל.**
- ע. **וְאֵתָה פֹה עֹמֵד עֲמָדִי וְנִאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֶת כָּל הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּלְמָדְם וַעֲשׂוּ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ. (ה כז) לְכֹאֲרָה מֵה פֹה עֹמֵד עֲמָדִי וְנִאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ הָרִי כְּשִׁמְדָּבֵר עִמּוֹ וְדָא הוּא בְּמִחְצִתּוֹ, וְעוֹד מֵה וַעֲשׂוּ בְּאָרֶץ וְכו' יִשׁ הו"א שִׁיעִשׂוּ אוֹתָהּ לֹא בָאָרֶץ. וְכִתִּיב לֹא בְּשָׂמִים הוּא. מֵה טַעֲמֵם שֶׁהַמְּזוּזָה מִיָּמִין וְהַחֲנוּכִּיָּה מִשְׁמָאל וְלֹא הֵהִיפָךְ. וּבִשְׁאֵר הַמִּצְוֹת תְּמִיד מְקַיְּדִים לַעֲשׂוֹתָם בִּיָּמִין. שׁוּפֵר – תּוֹקְעִים בְּצֵד יָמִין שֶׁל הַפֶּה, קִרְבָּנוֹת – מִסְתַּבְּבִים תְּמִיד דֶּרֶךְ צֵד יָמִין, קִידוּשׁ – לִוְקָחִים אֶת הַכּוֹס בִּיד יָמִין וְעוֹד. מִלְּבַד מִצְוֹת תְּפִלִּין, שְׁמִנִּיחִים עַל יַד שְׁמָאל דְּכִתִּיב (שְׁמוֹת יג טז) וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכֶם דִּרְשׁוּ חו"ל (מנחות לו א) יַד כָּהָה זו יַד שְׁמָאל שְׁאִין בַּה כָּל כֵּךְ כַּח כִּיד יָמִין.**
- צ. **לֹא תִסְפוּ עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֲתֶכֶם וְלֹא תִתְּרֶנּוּ מִמֶּנּוּ לְשִׁמֹּר אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֲתֶכֶם. (ד ב) בִּפְרִשְׁתָּ רָאָה כְּתִיב (יג א) אֶת כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֲתֶכֶם אֲתוֹ תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא תִסָּף עָלֶיךָ וְלֹא תִתְּרֶנּוּ מִמֶּנּוּ. לְכֹאֲרָה כִּבֵּר נִצְטוּיֵנוּ עַל זֶה.**
- ק. **הַעֲבִדְתִּי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשְּׂמִים וְאֶת הָאָרֶץ כִּי אָבֵד תֹּאבְדוֹן מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ לֹא תִאָּרֶךְ יָמִים עָלֶיךָ כִּי הַשְּׂמִד תִּשְׁמָדוּ. (ד כז) כְּמָה שְׁנִים קוֹדֵם הַחֲרוּבִין גָּלוּ שְׁבַט רֹאוּבֵן וְגַד.**
- ר. **מֵה טַעֲמֵם שֶׁנִּהְיָ לֹמַר בִּיחִיד לִפְנֵי קְרִיאַת שְׁמַע 'אֵל מֶלֶךְ נֹאמֵן' וְיֵשׁ שְׁנֵהֲגוּ לְכַפּוֹל וְלֹמַר בְּסוּיָמָה, יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אָמֵן.**
- ש. **כְּשֶׁהוּא מְנִיחַ מְנִיחַ שֶׁל יָד וְאַחֵר כֵּךְ מְנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ וְכְשֶׁהוּא חוֹלֵץ חוֹלֵץ שֶׁל רֹאשׁ וְאַחֵר כֵּךְ חוֹלֵץ שֶׁל יָד. (מנחות לו.) מֵה טַעֲמֵם שֶׁחוֹלֵץ תַּחֲלִילָה אֶת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְאֵחָ"כ אֶת תְּפִלִּין שֶׁל יָד. וְלֹא חוֹלֵץ הֵיכָן שֶׁחָפֵץ, אוֹ הֵהִיפָךְ.**
- ת. **וְעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֶי יְהוָה לְמַעַן יֵיטֵב לָהּ וּבְאֵתָה וִירְשָׁתָה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם. (ו יח) פֶּרֶשׁ"י - זו פְּשָׁרָה, לִפְנֵים מְשׁוּרָת הַדִּין. מֵה טַעֲמֵם דְּכִתִּיב וְעֲשִׂיתָ בִלְשׁוֹן יַחִיד וְלֹא כְּתִיב וְעֲשִׂיתֶם. מִי חַיִּיב לְנַהוֹג לִפְנֵים מְשׁוּרָת הַדִּין מְדִינָה וְלֹא הוּא מִדַּת חֲסִידוּת.**

תשובות

- א. אמת והוא נשבע עליו נקרא **שְׁוֹא** שפירושו חינום. כיון שהכל יודעים שהוא כך. בא הכתוב לחדש שאסור לאדם להעיד **עַד שְׁוֹא** היינו לחינם במקרה בו יש לו עדים רבים וודאי יצא זכאי, כיון שאתה עצמך לא יודע מאומה להעידו אתה נקרא עד שקר. (מדשן ביתך בשם פה קדוש)
- ב. ביזוי בעל פעור הריהו כעבוד עבודה זרה ממש וחייב מיתה משום שצורת עבודתה היתה דווקא בעשיית צרכים כנגדה. מכאן ראייה שמוטב לא להוסיף על המצוות ואפילו כוונתו לטובה כי אולי אינו מוסיף אלא גורע. (פניני הגר"א)
- ג. גופך תשמור באורח רגיל וזה בא למעט, אך בעיקר תשמור מאוד על נפשך - **וְשָׁמַר נַפְשְׁךָ מֵאֵד**. (מ. ש. ת. בשם החוזה מלובלין)
- ד. דין או הוראה או להתלמד אם ישאלך אמור לו מיד, אבל כשבא לנסותו אם יודע מותר לשנות ולומר לא למדתי את זה. (תוס' בב"מ שם) ואם ישאלך להתגרות בכך אל תשיבהו ועשה עצמך עניו ואמור איני יודע. (מושב זקנים)
- ה. והרמב"ם כותב משום סכנת נפשות. הרי שבפועל מאכלים אלו מטמטמים את הלב לפיכך נאמר להם **הַשְׁמַר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְ-הוָה**. (תכלת מרדכי)
- ו. ו' ימים מניחים תפילין ולא בשבתות שנקראו אות ולא בימים טובים דכתיב (שמות לא יז) **בְּיָמֶיךָ וּבְיָמֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֹת הוּא**. (הרוקח) וכתב השו"ע - בשבת ויום טוב אסור להניח תפילין מפני שהם עצמם אות ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם. (שו"ע אור"ח לא א) *
- ז. 'זכר' הוא שמו של המלאך הממונה על הזיכרון ויש לו רכ"ז כוחות, 'שכח' הוא שמו של המלאך הממונה על השכחה ויש לו שכ"ח כוחות. נמצא שיש לו 101 כוחות יותר ממלאך הזיכרון. על כן השכחה גוברת על האדם. לפיכך צריך הוא לחזור על לימודו ק"א פעמים כי בכל פעם ופעם שיחזור הוא מחסר ומחליש כח אחד מכוונותיו וכשחזר ק"א פעמים החליש כל כוחותיו היתירים ונכנס תחת יד המלאך הממונה על הזיכרון ולא ישכח עוד. (כלי יקר) *
- ח. חיתון - חולות בכרמים. מתי מדבר - פסוק מלמות. שבטים - הותר זה בזה. הרוגי ביתר - ניתנו לקבורה. עצי המערכה - פסקו לכרותם. שבט בנימין - הותר בקהל. רגל - שבטלו מחסומי ירבעם. ר"ת **הַמִּשְׁהָ עֲשֵׂה**. (אוצר הסגולות מנ"א) כתב הרשב"ם (בב"ב קא א) כל הנך אמוראי לא פליגי אלא מר גמיר האי מרביה ומר גמיר האי מרביה. היינו שכל הטעמים מוסכמים לכו"ע, אלא שכל אמורא אמר את הטעם שקיבל מרבו.
- ט. ט"ו באב החל משה רבינו להתפלל לבטל את הגזירה שלא יכנס לארץ. והוא יום שכלו בו מתי מדבר בשנה האחרונה ומלחמת עוג. (פני יהושע ברכות לב.)
- י. לפי שראה שהתבטלה מהן הגזירה ונשארו מהן ט"ו אלף ופרוטרוט אותן שהיו ראויין למות בשנה אחרונה ולא מתו. אמר שמא הותר הגדר. (תוס' שם) *
- י. י"ז בניסן הכה משה רבינו בסלע ונגזר עליו שלא יכנס לארץ. והוא תום ימי השבעה של מרים הנביאה שנפטרה ב' בניסן. (חת"ס ח"ב ע' שלד)
- י. **יצר** במילוי יו"ד צד"י רי"ש סופי תיבות 'שדי'. כשיוצא מפתח ביתו ונותן ידו על המזוזה ונושק יכוין בכוונתו להנצל מיצר הרע. ויכוין ששם שדי הכתוב במזוזה יצילנו מיצר הרע ונכנס בתוכו להכניעו. (שו"ע האר"י) סוד שם 'שדי' שכותבין נגד 'וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ' ונזכר גם כן בזהר 'שדי' מלבר 'והיה' מלגאו, יובן במה שכתוב באיוב (כב כה) **וְהָיָה שְׂדֵי בְּצִירְךָ**. (לקוטי תורה לרח"ו) (עבד המלך)
- כ. **כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ אֲתָכֶם**. (ו כ) זו שאלת הבן החכם. ואע"פ שאומר **אֲתָכֶם** דמשמע כמו 'לכם ולא לו', ויש לומר כיון שאמר **צִוָּה יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ**, אינו מוציא עצמו מן הכלל כמו הרשע שאמר (שמות יב כו) **מָה הָעֵבֶדְהָ הַזֹּאת לָכֶם**. והאי דקאמר **אֲתָכֶם** לפי שעדיין לא נולד באותה שעה שציוה הקב"ה אותה המצוה. (הרא"ש)
- כ. כוונת הלב בתפילה תלויה הדבר - שאמרו חכמים (ר"ה יא א) שנים נכנסו להתפלל זה התפלל ונענה, זה התפלל ולא נענה, זה כיוון לבו בתפלתו וזה לא כיוון לבו. זהו שאמר הכתוב **וּבִקְשָׁתֶם** בתפילה לשון רבים, אבל **וּמִצָּאתָ** רק אתה היחיד. ומדוע **כִּי תִדְרָשׁוּ בָּכֶל לְבָבְךָ וּבָכֶל נַפְשְׁךָ**, משום שאתה כיונת בתפילה ודרשת **בָּכֶל לְבָבְךָ וּבָכֶל נַפְשְׁךָ**. (פניני הגר"א) *
- ל. לימוד כל אחד ילמד כפי הבנת שכלו, ואינם שווים בהבנת סודות התורה, אבל בשמיעה ישתוו כולם כאחד. לכך אמר **מִלִּמֶד** שהוא בענין הלימוד **אֲתָכֶם**. (מנחת יהודה בשם האלשיך) בשעת קבלת ההלכה ממשה כל ישראל כאיש אחד חברים קבלו ההלכה כלשונו וכזורתה, אע"פ כ למדתי **אֲתָכֶם** לרבים כי כל אחד יגיע לו בפני עצמו לימודים אחרים. (אגרא דפרקא אות קנ)
- מ. מרגלים נענשו דכתיב עליהם (במדבר יד כג) אם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתְכֶם וְכָל מְנַאֲצִי לֹא יִרְאוּ. אמר משה לפני הקב"ה שמא יאמרו העולם שאני מן האנשים המרגלים דכתיב עליהם **וְכָל מְנַאֲצִי לֹא יִרְאוּ**, משום הכי הראה לו את הארץ. (מושב זקנים.) א"נ רצה הקב"ה להפיס דעת משה בענין הארץ הקדושה אשר נמנע מלבא שמה ולזכות את ישראל שתהיה נוחה להיכבש לפנייהם. למען הכין אותו ולראות את כל ארץ ישראל תחתונה הראהו תחלה ארץ העליונה שלעומתה למעלה. (תורת משה - לאלשיך)
- נ. נחמו נחמו עמי, ותאמר ציון עוזבני ה', **עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עוֹז**, אנכי אנכי הוא מנחמכם, רני עקרה לא ילדה, קומי אורי כי בא אורך, **שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בְּה'**. ר"ת 'נו"ע ארקש'. (אבודרהם סדר העיבור - הפרשיות וההפטרות)
- ס. סמוך למראה עיניו הראהו - שהיה עומד במזרח א"כ מול עיניו היה נקרא מערב שלו ולפי שאין מעבירין על המצוות שהיה מצווה לראות, הראהו תחילה הסמוך לו שהוא ארץ גלעד שהיה עומד בתוכו ואח"כ פנה דרך ימין לצפון ומשם פנה כסדר כל המערב עד דרום ובסוף הראהו מאחוריו שהוא הצד השני של עבר הירדן וזה נקרא מזרחו והוא ממש הסדר הזה. (טעמא דקרא)
- ע. עצת ה' למשה היא שיאחז בכסא הכבוד ולא ישרפו אותו המלאכים בהבל פיהם. וזהו **וַעֲשׂוּ בְּאָרֶץ** שישב להם שאין מקומה של התורה בשמים, כמאמר ז"ל (שבת פט.) **אָב וְאִם יֵשׁ לָכֶם? קִנְיָה? יֵשׁ בְּיָנֵיכֶם? יֵצֵר הָרָע יֵשׁ בְּיָנֵיכֶם?** אלא מקום עשייתה הוא רק בארץ ולא בשמים. (אזנים לתורה ע"פ האלשיך)
- פ. פרסומי ניסא מכוונה אל מחוץ לבית לפיכך היא משמאל. והיא כנגד ימין של הנמצא בפנים. סגולתה של המזוזה כשמירה לבית, כפי הנרמז בשם 'ש-ד-י' שאותו כותבים בצד החיצוני של המזוזה - נוטריקון: **שׁוֹמֵר דְּלֹתוֹת יִשְׂרָאֵל**. וב'תיקוני זוהר' נאמר, המלה **מְזוּזוֹת** מורכבת משני המלים **זו מוֹזוֹת**, כלומר: בכוחה של המזוזה זו הרע מן הבית ואינו מתקרב אליו. והיא משפיעה ברכה לתוך הבית ולכן נמצאת מימינו של הנכנס. (הרב לוסטיג)
- ועוד י"ל 'תדיר ושאינו תדיר קודם'. ומצוות מזוזה היא תדיר בכל השנה, וכיון שחז"ל רצו שיהא מסובב במצוות קבעו חנוכיה משמאל. *
- צ. ציבור ובית דין מצווים שלא להוסיף מצוה חדשה לכך כתיב **לֹא תִסְפוּ וְלֹא תִגְרַעוּ** בלשון רבים. בפרשת ראה דכתיב בלשון יחיד **לֹא תִסֵּף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ** קאי ביחיד שאסור לו להוסיף על התפילין וציצית וכדומה. (טעמא דקרא) חֲמִשָּׁה טוֹטְפוֹת בְּתַפְלִין וְחֲמִשָּׁה מִיָּנִין בְּלוּלָב, אֲרָבַע בְּכֹכָב בְּבִרְכַּת פְּהָנִים וכדומה.
- ק. קל"ג שנים קודם החורבן גלו שבט ראובן וגד. (ערכין יב ב) **אָבִד תֹּאבִדוֹן מִקֶּהר** בגימטריא **תשט"ו**. מספר השנים שהיו עשרת השבטים בארץ. (הרוקח)
- ר. רמ"ה תיבות יש בקריאת שמע וכדי להשלים רמ"ח כנגד איבריו של אדם מסיים שליח צבור יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ **אָמֵן** וחוזר ואומר בקול רם יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ **אָמֵן**. (שו"ע אור"ח ס א) כתב הרמ"א ויש שכתבו דכל הקורא קריאת שמע ביחיד יאמר 'אל מלך נאמן' שמע וגו' כי ג' תיבות אלו משלימין המנין של רמ"ח. וכן נוהגין. כתב מו"ח ז"ל שעכשיו נתבטל המנהג ההוא ואין אומרים 'אל מלך נאמן' וסומכים על הזוהר שכתב שמשלימין ג' תיבות במה שהש"ץ חוזר ואומר יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ **אָמֵן**. *
- ש. שין חקוק בתפילין של ראש, וברצוהו שעל ראשו בעיניו שיהא כעין דל"ת, שהן אותיות שד, ורק אחר שיש על זרועו גם התפילין של יד שיש ברצועתה כעין אות יוד, אז יש אותיות של השם שד"י. לכן צריך להזהר שלא לחלוץ תפילין של יד קודם של תפילין של ראש. (תפארת שמואל על הרא"ש הל' תפילין טו ב) ובגמרא שם דאמר קרא **וְהָיָה לְטִטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ** כל זמן שבין עיניך יהו שתיים. פרש"י - משמע שתיים כל זמן שיהו בין עיניך יהו שתיים כל זמן שאותן של ראש מונחים אותן של יד נמי מונחין אלמא דראש חליץ ברישא. דהיינו וְהָיָה לשון רבים כל זמן שמונחים בין עיניך יהיו גם של יד. *
- ת. תלמיד חכם חייב לנהוג לפניו משורת הדין מדינה ולא הוי מידת חסידות גרידא. (שו"ת השיב משה יו"ד מח) **וַעֲשֵׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב** לשון יחיד דרך ת"ח חייב לנהוג לפניו משורת הדין מדינה משא"כ שאר המון העם חייבים רק ממידת חסידות לנהוג לפניו מושרת הדין. (פרדס שמאי) *

מקורות / חידודים *

- ו. גם לפי הטעם שכתב הסמ"ג (וכן הוא בהקדמת התיקונים) מפני שבלא תפילין יש לו שני עדים, שהם אות המילה ואות השבת. (כפ החיים) וכתב המגן אברהם - ואם הניחן בשבת לשם מצוה עובר משום 'בל תוסיף' (רשב"א סי' ס"א).
- ט. צא וחשוב מן ט"ו באב עד ז' באדר יום שמת בו משה כשתחשוב החדשים על הסדר א' מלא וא' חסר עולה מאתיים יום דהיינו ד' מלאים וג' חסרים ועוד ז' ימים ואם היה מתפלל משה בכל אותן ימים ג' תפלות בכל יום היה ת"ר תפלות רק שידוע שבשבת אין היחיד שואל צרכיו וא"כ כשתסיר כ"ח שבתות שהיו באותן ימים של ר' יום נשאר קע"ב ימים ג' תפלות בכל יום הרי תקי"ו אמנם שתפלת ט"ו בעצמו כיון שלא היה הדיבור מתייחד עם משה אלא ביום ולא בלילה א"כ באותו יום ט"ו לא היה מתפלל כ"א ב' תפלות הרי לך חשבון מכוון שתקט"ו תפלות התפלל משה מאותו יום ט"ו באב עד יום מותו שהוא ז' באדר שמת בו בשעת מנחה כדאיתא במדרש כן נ"ל נכון. (פני הושע - ברכות לב.)
- במדרש איכה יום שבטל בו החפר דאמר ר' לוי כל ערב תשעה באב היה כרוז יוצא הכל יצאו לחפור חפרין וישנין בהן ובשחרית הכרוז יוצא יבדלו החיים מן המתים והיו בודקין אותן ונמצאו ט"ו אלף ופרוטרוט חסרין בכל שנה וכך עשו מ' שנה יום לשנה הרי מ' שנה בשנה אחרונה עשו כן בדקו עצמן ונמצאו שלמים אמרו שמא טעינו בחשבון וכן בי' בו וכן בי"א וכן בי"ב וכן בי"ג ובי"ד עד דאיתמלי סיהרא כיון דאיתמלי סיהרא אמרו ביטל הקב"ה אותה גזירה קשה מעלינו ועשו משתה ושמחה ויו"ט. (רשב"ם - בב"ב קכ"א א)
- טעם למספר זה שהוא מספר שם יג"ל פז"ק במילואו שעולה תקט"ו והוא ביסוד לכך הוא מספר אי"ש צדי"ק וכל התפילות מתקבצים ביסוד לכן התפלל תקט"ו תפילות ובהן יובן בס"ד מ"מ מרע"ה לישראל אנכי עמד בין י-הנה וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר י-הנה והוא הפרש שיש בין מספר שם הוי"ה ובין מספר שם ישראל הוא תקט"ו שהוא מספר שם יג"ל פז"ק הנז' במילואו וכמספר איש צדיק וידוע כי מרע"ה היה בחי' יסוד דחכמה גם תורה שבכתב היא מאור יסוד דחכמה לכך נתנה על ידו וז"ש אנכי עומד במספר שיש בין ה' וביניכם כדי להגיד לכם את דבר ה' דייקא שהיא תורה שבכתב. (ב א ה דרשות ואחתנן)
- ז. למדו מכאן שהשוכח דבר אחד ממשנתו מתחייב בנפשו כי גורם לעצמו שגם ה' ישכחו כמ"ש הושע ד, ו **ותשכח תורת אלהיה אשכח בניה גם אני**. עוד דרשו רז"ל חגיגה ט, ב מן פסוק **ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו** מלאכי ג, יח שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד ושמעתי רמז לדבר **לא עבדו** ר"ת שלו עולה מאה לומר שהלומד מאה פעמים עדיין נקרא **לא עבדו**. **עבד אלהים לאשר** ר"ת עולה ק"א כי השונה פרקו ק"א פעמים נקרא עובד אלהים.
- רמז לדבר השקרא ושמר נפשך מאד ר"ת מן ד"ת אלו עולה למספר ק"א ור"ת של תיבת לך היינו למ"ד וכאילו אמר למוד תורתך ק"א פעמים **פן תשכח את הדברים** וזה רמז יקר. (כלי יקר)
- כ. ובקשתם לשון רבים ו**מציאתם** לשון יחיד - רמז לו אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הציבור. (עטרת זקנים)
- היה ראוי לומר ומציאתם בלשון רבים**. אבל אילו אמר כן היה נראה כי הרבים הדורשים להקב"ה מתוך גלותם יהיה נדרש להם ולא כן ביחיד, לפי שזכות הרבים גדול, כמו שאמרו אין הקב"ה מואס תפלתן של רבים, שנאמר (איוב לו) **הן אל כביר ולא ימאס**, על כן אמר **ומציאתם** ללמדך כי גם ליחיד ידרש כשידרשנו בכל לבבו ובכל נפשו, ולא יהיה ענינו נגזר אחר הרבים להיותו נמנה בכללן. (רבינו בחיי)
- פ. לגבי הצד שבו קובעים את המזווה נאמר במנחות (לד ע"א): **"רב פפא איקלע לבי מר שמואל, חזא ההוא פיתחא דלא הוה ליה אלא פצים אחד משמאלא ועבידא ליה מזווה, ת"ל: כמאן? כר"מ, אימר דאמר ר"מ - מימין. משמאל מי אמר? מאי היא? דתניא: ביתך - ביאתך מן הימין; אתה אומר: מן הימין, או אינו אלא משמאל? ת"ל: ביתך. מאי תלמודא? אמר רבה: דרך ביאתך מן הימין, דכי עקר איניש כרעיה דימינא עקר. רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר, מהכא: (מלכים ב' י"ב) ויקח יהויכד הפתח ארון אחד ויקב חר בדלתו ויתן אתו אצל המזבח בימין [מזמין] בבוא איש בית י-הנה ונתנו שמה הפתחים לשמרי הפתח את כל הפסוק המוצא בית י-הנה.** (חבל נחלתו יב לד)
- אומר** לך עוד על הא דאיפסק להלכה מזווה בימין ונר הנוכה בשמאל ופירשו הטעם כדי שיהיה מסובב במצות.
- וקשה** הרי גם מ"ד בימין טעמא רבא אית לי' ימין הואיל ואתעבד בי' מצוה חזא וכו' (כמבואר בשאלות) ונראה לפרש עפ"י מ"ש בס' שערי אורה על פסוק (תהלים לא כ) **מה רב טובך אשר צפנת ליראיך** שיש בצפון (מדת הגבורה) רב טובות כי כל הטובות והשפעת הנשפעים מלמעלה כשמגיעת ההשפעה למדת הצפון מעיינים שם בדין אם ראוייה ההשפעה לירד וכאשר אותו האיש הנשפע בעבורו אינו ראוי אז מעכבים אותו ההשפעה שם ע"כ יש שם צפונים טובות רבות וז"ש **מה רב טובך אשר צפנת ליראיך** כי נשארו שם בצפון גנזי נסתרות והם צפונים ליראים והבן ע"ש:
- ועפ"ז** פי' ה"ה החיד"א זלה"ה (ישעיה מג ו) **אמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי** ע"ש ומעתה נחמד הדבר דאיפסק מזווה בימין ונ"ח בשמאל והטעם בכדי שיהיה מסובב במצות בימין ובשמאל בכדי אשר מדת הימין יוריד תמיד השפע של החסדי"ם ומדת שמאל לא ימנע השפע ולא יצפין אותו. (בני יששכר כסליו טבת ג)
- ש. דכתיב (דברים כח י) **ויראו כל עמי הארץ כי שם י-הנה נקרא עליה**. פרש"י אלו תפילין של ראש - שכתוב בו רוב השם ש"ן ודל"ת. שישם הרצועות על ראשו [בענין] שיהא דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דש"ן נראה בקמט בית חיצונה שכל הקלף כעין ש"ן ודל"ת נראה בקשר (פנחות לה: ד"ה קשר של תפילין)
- ר. **להשלים רמ"ה** - כדאיתא במדרש הנעלם פתח ר' יהודה ואמר (משלי ג ח) **רפאות תהי לשרך וישקוי לעצמותיך**. התורה היא רפואה לגוף ולעצמות בעוה"ז ובעוה"ב דאמר ר' נהוראי אמר ר' נחמיה בק"ש רמ"ה תיבות כמנין איבריו של אדם והקורא ק"ש כתיקונו כל אבר ואבר נוטל תיבה אחת ומתרפא בו ודא **רפאות תהי לשרך** וכו' והלא בק"ש אין שם אלא רמ"ה תיבות וכו' מאי תקנתיה תיקנו שיהא ש"ן חוזר ג' תיבות ומאן גינהו י-הנה א-להיכם **אמת** כדי להשלים רמ"ה תיבות על הקהל וכו' וכל האומר ק"ש שלא עם הצבור אינו משלים איבריו מפני שחסרו ג' תיבות שש"ן חוזר מאי תקנתיה יכוין בט"ו ווי"ן דבאמת ויציב ועם כל דא היה קורא עליו אבא מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות אותם ג' תיבות דק"ש שש"ן חוזר לא יוכל להמנות אותם לתשלום רמ"ה כשאר הצבור עכ"ל בקיצור [ב"י]: (משנה ברורה שם)
- וכן נהגו בני ספרד, שלא לומר 'אל מלך נאמן', ולהשלים הג' תיבות - חוזר שליח ציבור י-הנה א-להיכם **אמת**, שבתחילה מסיים פרשת ציצית ואומר "אמת", וחוזר ואומר בקול רם: י-הנה א-להיכם **אמת**. וכן כתוב בספר הזוהר בסוף פרשת **ויקרא** א-לי י-הנה, (בראשית יח) דבקריאת שמע אית רמ"ה תיבין עם י-הנה א-להיכם **אמת** (בית יוסף)
- ת. רבה בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דסמרא, שקל לגלימיהו. אתו אמרו לרב. אמר ליה: הב להו גלימיהו. אמר ליה דינא קי? אמר ליה: אין, "למען תלך בדרך טובים". יתיב להו גלימיהו. אמרו ליה: ענני אנו, וסרחינו פולה יומא, ונפנינו, ולית לן מידי. אמר ליה: זיל הב אגרייהו. אמר ליה **דינא קי? אמר ליה: אין, ואןרחות צדיקים תשמר**" (בב"מ פג א)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת